

LOUIS SACHAR

DIABOLÈS

Versta iš:
Louis Sachar
HOLES
Yearling, New York, 2000

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios
bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

© Tekstas, Louis Sachar, 1998

© Viršelis, Paulius Uziela, 2022

Pirmą kartą anglų kalba 1998 metais pavadinimu *Holes* išleido
Yearling, Niujorkas, JAV.

Lietuvių kalba išleista susitarus su *Louis Sachar*,
c/o Trident Media Group, Niujorkas, JAV.

Visos teisės saugomos.

Vertimas į lietuvių kalbą, Virgilijus Čepliejus, 2013

© Vertimo į lietuvių kalbą teisės priklauso Dainorai Kerienei.

© Leidykla „Nieko rimto“, 2023

ISBN 978-609-441-867-9

LOUIS SACHAR

DUOBĖS

Iš anglų kalbos vertė Virgilijus Čepliejus

Vilnius
2023

PIRMA DALIS

ATVYKIMAS Į „ŽALIOJO EŽERO“
STOVYKLĄ

Prie „Žaliojo ežero“ stovyklos nėra jokio ežero. Kadaise ten buvo labai didelis ežeras, didžiausias visoje Teksaso valstijoje. Maždaug prieš šimtą metų. Dabar čia tiktai sausa plokščia plynė.

Būta čia ir Žaliojo Ežero miesto. Bet jis sunyko ir dingo kartu su ežeru, dingo ir jame gyvenę žmonės.

Vasarą čia būna apie trisdešimt penkis laipsnius karščio pavėsyje, aišku, jeigu pasiseka tą pavėsį rasti. Tame didžiuliame išdžiūvusiam ežere šešėlį tikrai sunku aptikti. Vieninteliai medžiai yra du seni ąžuolai rytiniame „ežero“ pakrašty. Tarp jų pakabintas hamakas, o už jo stovi rąstų trobelė.

Stovyklautojams hamake gulėti negalima. Jis priklauso viršininkei. Taigi pavėsis irgi viršininkės nuosavybė.

Dykynėje barškuolės ir skorpionai pavėsį randa po akmenimis ir stovyklautojų iškastose duobėse.

Šia proga ne pro šalį priminti vieną taisyklę apie barškuoles ir skorpionus. Jeigu prie jų nelįsi, tai ir jie prie tavęs nelįs.

Dažniausiai.

Barškuolės ar skorpiono įgėlimas dar ne pats blogiausias dalykas, kuris gali atsitikti žmogui. Nuo to nemirsi.

Dažniausiai.

Kartais stovyklautojas netgi stengiasi, kad jam įkirstų skorpionas arba nedidelė barškuolė. Tada jis gali kokias dvi dienas pagulėti sveikdamas savo palapinėje, užuot kasęs duobę ežere.

Tačiau niekas nenori, kad įkąstų geltondėmis driežas. Čia tai jau pats blogiausias dalykas – mirsi lėta ir skausminga mirtimi.

Visada.

Jeigu jau įkando šitas driežas, tada gali eiti į šešėlį po ąžuolais ir gulėti hamake.

Niekas nieko tau jau nebesakys.

Skaitytojui tikriausiai kilo klausimas: ko žmonės važiuoja į tą „Žaliojo ežero“ stovyklą?

Mat dauguma stovyklautojų neturi kitos išeities. Ši stovykla skirta blogiems berniukams.

Jeigu atveži tokį blogą berniuką ir liepi jam kasdien kepinant saulei kasti duobę, tai jis pasidaro geras berniukas.

Bent jau kai kas taip mano.

Stenlis Jelnatsas išeitį turėjo. Teisėjas pasakė: „Gali eiti į kalėjimą arba į „Žaliojo ežero“ stovyklą.“

Stenlis buvo iš neturtingos šeimos. Ir stovykloje jam dar nepasitaikė lankytis.

Stenlis Jelnatsas buvo vienintelis keleivis autobuse, be vairuotojo ir sargo. Sargas sėdėjo šalia vairuotojo, tačiau jo sėdynė buvo atsukta į Stenlio pusę. Ant kelių jam gulėjo šautuvas.

Stenlis sėdėjo už kokių dešimties eilių, antrankiais pririnktas prie sėdynės. Šalia gulėjo jo kuprinė. Joje buvo dantų šepetėlis, pasta ir rašymo dėžė, kurią įdėjo mama. Jis pažadėjo jai parašyti bent kartą per savaitę.

Jis žiūrėjo pro langą, nors nieko gero pro jį nematė – daugiausia medvilnės laukai ir pievos. Jis važiavo pats nežinodamas kur. Autobuse nebuvo kondicionieriaus, karštis nepakeliamas ir nuo to buvo beveik taip pat bloga kaip ir nuo antrankių.

Stenlis su tėvais mėgino apsimesti, kad išvažiuoja į stovyklą tik neilgam, panašiai kaip turtingi berniukai. Kai Stenlis buvo mažesnis, mėgdavo žaisti su žvėrių iškamšomis ir vaizduodavosi, kad yra stovykloje. Jis ją vadino „Linksmųjų ir žaidimų“ stovykla. Kartais jis savo žvėrimis suorganizuodavo futbolo varžybas su stiklo rutuliukais. Kartais jiems tekdavo bėgti kliūčių ruožus arba surišęs gumelėmis paleisdavo visus virtine šokti nuo stalo. Tad ir dabar Stenlis vaizduodavosi, kad važiuoja į „Linksmųjų ir žaidimų“ stovyklą. Pagalvojo, gal

ten su kuo nors susidraugaus. Bent jau galės prisiplaukioti ežere.

Namie jis draugų neturėjo. Mat buvo labai stambus ir vaikai mokykloje dėl to iš jo juokdavosi. Netgi mokytojai nejučia iš jo pasišaipydavo. Paskutinę dieną mokykloje matematikos mokytoja Bel aiškino apie proporcijas. Kaip pavyzdį paėmė sunkiausią vaiką klasėje ir lengviausią ir liepė jiems pasisverti. Stenlis svėrė trigubai daugiau negu tas kitas berniukas. Mokytoja parašė lentoje proporciją 3:1, tačiau nė pati nesuvokė, kaip įžeidė abu berniukus.

Stenlis buvo suimtas vėliau tą pačią dieną.

Jis pažiūrėjo į sargą, susmukusį savo sėdynėje, ir pagalvojo, ar šis nemiega. Sargas buvo su saulės akiniais, tad jo akių Stenlis nematė.

Stenlis šiaip nebuvo blogas vaikas. Jis net nesuvokė nusi Kaltimo, už kurį buvo suimtas. Paprasčiausiai atsidūrė negeru laiku negeroje vietoje.

Viskas atsitiko per tą jo netikšą niekšą kiaulę kiauliavagi proprosenelį!

Jis nusišypsojo. Tai buvo toks senas jų šeimos juokelis. Kai tik kas atsitikdavo, visi suversdavo kaltę tam netikšai niekšui Stenlio proproseneliui.

Matyt, jis iš tikro kadaise turėjo proprosenelį, kuris iš vienakojės čigonės pavogė kiaulę, ir ta prakeikė jį ir visą jo giminę. Žinoma, nei Stenlis, nei jo tėvai netikėjo prakeikimais, tačiau, jei atsitikdavo kas blogai, visada būdavo smagu suversti kam nors kaltę.

O tų blogų atsitikimų niekada netrūkdavo. Ir labai dažnai kas nors iš šeimos vis atsidurdavo negeru laiku negeroje vietoje.

Stenlis pažiūrėjo pro langą į plačią lygumą. Matė, kaip siūbuoja telefono laidai. Ir mintyse išgirdo, kaip jo tėvas niūniuoja savo prikimusiu balsu.

*„O jeigu, o jeigu, – genys atsiduso, –
To medžio žievė minkštesnė kiek būtų.“
O vilkas sušalęs, išalkęs pakrūmėje guli
Ir staugia liūdnai į mėnuuuulį:
„O jeigu, o jeigu.“*

Tą dainą tėvas dainuodavo ir jam. Melodija buvo švelni ir liūdna, bet mėgstamiausia Stenlio vieta būdavo, kai tėvas storu balsu užbaubdavo „mėnuuuulį“.

Autobusas krestelėjo per nedidelę duobę, ir sargas bergint atsipeikėjęs atsisėdo tiesiau.

Stenlio tėvas buvo išradėjas, o kad būtum geras išradėjas, reikalingi trys dalykai: protas, atkaklumas ir truputis sėkmės.

Stenlio tėvas buvo kietas ir atkaklumo jam netrūko.

Kartą jis ėmėsi vieno dalyko, kuriam sugaišo visus metus, dažnai net pamiršdavo miegą. Tačiau jam visada pritrūkdavo sėkmės.

Kai dar vienas eksperimentas nueidavo šuniui ant uodegos, Stenlis girdėdavo, kaip tėvas keikia tą netikšą niekšą kiauulę kiauuliavagį proprosenelį.

Stenlio tėvo vardas irgi buvo Stenlis. Tiksliau – Stenlis Jelnatsas Trečiasis. Mūsų Stenlis yra Stenlis Stenlis Jelnatsas Ketvirtasis. Ir jiedu šeimoje buvo ne vieninteliai Stenliai. Stenlių buvo ir prieš juos. Beje, jie buvo ir panašaus būdo. Ir nors jiems sekdavosi nekaip, vilties neprarasdavo. Ne veltui Stenlio tėvas sakydavo: „Aš mokausi iš nesėkmių.“

Bet gal tai irgi buvo dalis to paties prakeikimo. Jeigu Stenlis su tėvu, kaip minėta, niekada neprarasdavo vilties, tai, matyt, todėl nelabai ir grauždavosi, kai ta viltis žlugdavo.

– Juk ne visi Stenliai Jelnatsai buvo nevykėliai, – dažnai sakydavo Stenlio motina, kai Stenlis arba jo tėvas taip nukabinavo nosį, kad, ko gero, iš tikro patikėdavo tuo nelemtu prakeikimu.

Pirmasis Stenlis Jelnatsas, Stenlio prosenelis, neblogai apsisuko biržoje.

– Juk jam visai neblogai ėjosi.

Tačiau taip sakydama ji vengdavo paminėti, kaip nepasisekė Stenliui Jelnatsui Pirmajam. Kraustydamasis iš Niujorko į Kaliforniją jis prarado visą savo turtą. Jo pašto karietą apšvarino plėšikė Bučiuoklė Ketė Barlou.

Jei ne šitai, tai Stenlio šeima dabar gyventų dvare Kalifornijos pajūryje. O ne susigrūdę mažame butuke, kuriame trenkia svylančia guma ir kojų prakaitu.

O jeigu, o jeigu...

Bute šitaip dvokė todėl, kad Stenlio tėvas bandė perlydyti senus sportbačius.

Laimėti apdovanojimai:

NEWBERY MEDALIS

NACIONALINIS KNYGOS APDOVANOJIMAS

„BOSTON GLOBE–HORN“ APDOVANOJIMAS UŽ KNYGAS

AMERIKOS BIBLIOTEKŲ ASOCIACIJOS

GERIAUSIA KNYGA JAUNIMUI

AMERIKOS BIBLIOTEKŲ ASOCIACIJOS PAŽYMĖTINA KNYGA

AMERIKOS BIBLIOTEKŲ ASOCIACIJOS *QUICK PICK*

CHRISTOPHER APDOVANOJIMAS

UŽ GROŽINĮ KŪRINĮ JAUNIMUI

NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

IŠSKIRTINĖ METŲ KNYGA VAIKAMS

HORN BOOK FANFARE

PUBLISHERS WEEKLY GERIAUSIA METŲ KNYGA

BULLETIN MĖLYNASIS KASPINAS

MOKYKLŲ BIBLIOTEKŲ ŽURNALO GERIAUSIA METŲ KNYGA

IBBY LIETUVOS SKYRIAUS PREMIJA UŽ REIKŠMINGIAUSIĄ IR
MENIŠKIAUSIĄ METŲ VERTIMĄ

Stenliui visą gyvenimą nesiseka, tačiau jis nieko kito ir nesitiki. Šiaip ar taip, visą šeimą jau daug metų persekioja proprosenelio prakeiksmas. Tad Stenlis visai nenustemba, kai vieną dieną jį per klaidą apkaltina vagyste ir nuteisia aštuoniolika mėnesių praleisti „Žaliojo ežero“ jaunimo pataisos stovykloje. Atvykus į ją paaiškėja, kad visą laiką teks praleisti kepinančioje saulėje kasant duobes. Tačiau kokia viso šio darbo prasmė? Stenlis pasiryžęs išsiaiškinti visas neįtikėtinas paslaptis ir patirti daugybę nuotykių.

Amerikiečių rašytojas Luisas Sekeris (Louis Sachar, g. 1954 m.) sukūrė arti trisdešimtys knygų vaikams, paaugliams ir jaunimui. Už humoro, ironijos ir paslapčių kupiną knygą „Duobės“ jis apdovanotas prestižiniu Niuberio medaliu. Kūrinys susilaukė milžiniško skaitytojų ir kritikų pripažinimo bei daugybės literatūrinių apdovanojimų, pagal jį sukurtas to paties pavadinimo Holivudo filmas (orig. „Holes“).

Knygą išvertė patyręs vertėjas Virgilijus Čepļiejus. 2004 m. IBBY Lietuvos skyrius pripažino „Duobės“ reikšmingiausiu ir meniškiausiu metų vertimu.

Redaktorė Bronė Balčienė
Korektorė Eglė Devižytė
Maketavo Miglė Dilytė
Tiražas 1500 egz.
Išleido leidykla „Nieko rimto“
Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius
www.niekorimto.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Prie „Žaliojo ežero“ stovyklos nėra jokio ežero. Ir berniukai čia tikrai ne tam, kad pramogautų, žaistų ir mėgautųsi vasara. Nieko panašaus. Tai stovykla, skirta perauklėti išdykusius, netikusius ir kitokius į bėdą papuolusius jaunuolius. Tiesa, niekas jiems čia nesako pamokslų ir nemoko gražiai elgtis prie šventinio stalo. Auklėjimas vyksta paprastai: berniukai visą dieną kepinant karštai dykumos saulei smėlyje rausia duobes. Kastuvo ilgio, kastuvo pločio ir kastuvo gylio.

Stenlis, žinoma, „Žaliojo ežero“ stovykloje atsidūrė per klaidą. Tačiau jis netrunka suprasti, kad visos tos duobės čia kasamos ne veltui. Stovyklos prižiūrėtojai akivaizdžiai kažko ieško. Tačiau kas gali slėptis išdžiūvusio ežero dugne? Stenlis tikrai iškas visas paslaptis iš po žemių.

Jūsų laukia tikras literatūrinis malonumas, pilnas ironijos, tamsaus humoro ir kepinančios dykumos saulės.

NEWBERY MEDALIS

NACIONALINIS JAUNIMO LITERATŪROS APDOVANOJIMAS

IBBY LIETUVOS SKYRIAUS PREMIJA UŽ REIKŠMINGIAUSIĄ
IR MENIŠKIAUSIĄ METŲ VERTIMĄ

